

Sprawa cywilna i droga sądowa

- Art. 1 k.p.c. Kodeks postępowania cywilnego normuje postępowanie sądowe w sprawach ze stosunków z zakresu **prawa cywilnego, rodzinnego i opiekuńczego oraz prawa pracy**, jak również w sprawach z zakresu **ubezpieczeń społecznych** oraz w **innych sprawach**, do których przepisy tego Kodeksu stosuje się z mocy ustaw szczególnych (**sprawy cywilne**).

Kategorie spraw cywilnych

**Spory wynikające ze
stosunków
materialnoprawnych –
sprawy cywilne w
znaczeniu materialnym
(*sensu stricto*)**

***Spory z zakresu
ubezpieczeń
społecznych**

**Sprawy cywilne w
znaczeniu formalnym
(*sensu largo*)**

Kryterium
wyodrębnienia
sprawy cywilnej

Kryterium
materialne

Kryterium
formalne

- Według **kryterium materialnoprawnego** sprawami cywilnymi są te sprawy, w których stosunki prawne stron układają się na zasadzie równorzędności podmiotów i ekwiwalentności świadczeń, co za tym idzie – są one już ze swej istoty sprawami cywilnymi. W tym rozumieniu sprawy cywilne to sprawy z zakresu **prawa cywilnego, rodzinnego i opiekuńczego oraz prawa pracy**.

Kryterium formalne

- Według **kryterium formalnego** sprawami cywilnymi są te sprawy, które nie ze swej istoty, ale z woli ustawodawcy zostały poddane właściwości sądów powszechnych i Sądu Najwyższego.

Sprawy cywilne w znaczeniu formalnym

- Sprawy cywilne z zakresu:
- Ochrony zdrowia psychicznego
- O odtworzenie utraconych dokumentów
- O umorzenie weksli
- O sprostowanie, unieważnienie i ustalenie treści aktu stanu cywilnego
- Zażalenia na odmowę dokonania czynności notarialnej
- O odtwarzanie dyplomów naukowych i świadectw ukończenia szkół

- Ocena sprawy na tle art. 1 zależy od **przedmiotu procesu** (a dokładniej – od przedstawionego pod osąd roszczenia) i **przytoczonego przez powoda stanu faktycznego**. Te dwa elementy, konkretyzując stosunek prawny między stronami, kształtują charakter sprawy i tym samym nadają jej – lub odejmują – przymiot sprawy cywilnej.

Postanowienie SN z 20 czerwca 2012 r., I CSK 558/11

- "Sprawa cywilna" to abstrakcyjny stosunek prawny z zakresu prawa cywilnego i dopiero proces ma na celu wiążące ustalenie istnienia albo nieistnienia konkretnego stosunku cywilnoprawnego między powodem a pozwanym, zatem każdy może wytoczyć powództwo, jakie uzna za słuszne i sąd powszechny powinien je rozpoznać.

Uchwała Sądu Najwyższego z 20 września 1996 r., III CZP 72/96

- Nie jest dopuszczalne dochodzenie na drodze sądowej spełnienia obietnic wyborczych. Niezrealizowanie programu wyborczego, przyjętego w okresie kampanii, nie pociąga za sobą odpowiedzialności cywilnej. Natomiast konsekwencje takiego stanu rzeczy mogą przybrać charakter społeczny lub psychologiczny, prowadzący np. do utraty części zawiedzionego elektoratu.

Postanowienie SN z 19 grudnia 2003 r., III CK 319/03

- **Ujęcie sprawy cywilnej wskazane w art. 1 k.p.c. nie wyczerpuje całości spraw, które rozpoznawane są według zasad określonych w niniejszym kodeksie. W rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji RP, pojęcie sprawy ma bowiem charakter autonomiczny i obejmuje również sprawy, które nie są sprawami cywilnymi, sądowoadministracyjnymi lub karnymi; sprawy te rozpoznaje sąd powszechny w postępowaniu cywilnym.**

Postanowienie SN z 11 kwietnia 2008 r., II CSK 646/07

- W wypadku gdy sprawa przedstawiona do rozstrzygnięcia przez sąd powszechny nie będzie sprawą cywilną ani w ujęciu materialnym, ani formalnym, ani też nie będzie sprawą toczącą się według przepisów k.p.k., ale jednocześnie ustawa nie zastrzeże dla jej rozpoznania właściwości sądu administracyjnego, wówczas, zgodnie z art. 177 Konstytucji RP, sprawę tę rozpozna sąd powszechny w postępowaniu cywilnym.**

Droga sądowa

Art. 2. § 1. Do rozpoznawania spraw cywilnych powołane są sądy powszechne, o ile sprawy te nie należą do właściwości sądów szczególnych, oraz Sąd Najwyższy.

§ 1a. (uchylony)

§ 2. (uchylony)

§ 3. Nie są rozpoznawane w postępowaniu sądowym sprawy cywilne, jeżeli przepisy szczególne przekazują je do właściwości innych organów.

Droga sądowa

- Kompetencja sądów powszechnych do rozpoznawania spraw cywilnych
- W art. 2 k.p.c. wyrażone zostały **zasada dopuszczalności drogi sądowej** oraz **domniemanie występowania drogi sądowej we wszystkich sprawach cywilnych**.
- Każda sprawa cywilna – w znaczeniu art. 1 – podlega rozpoznaniu przez sąd, chyba że przepis szczególny przekazuje ją do właściwości innych organów (postanowienie SN z 4 lutego 2009 r., II PK 226/08).

Droga sądowa

- Bezwzględna przesłanka procesowa
- Brana przez sądu pod uwagę z urzędu
- Musi zachodzić na każdym etapie postępowania
- Rozpoznanie sprawy pomimo niedopuszczalności drogi sądowej prowadzi do nieważności postępowania (art. 379 pkt 1 k.p.c.)
- Ponadto jest to podstawa do złożenia skargi kasacyjnej

Rodzaje niedopuszczalności drogi sądowej

Niedopuszczalność:

Pierwotna

Następcza

Niedopuszczalność:

Bezwzględna

Względna

Niedopuszczalność pierwotna i następca

- Niedopuszczalność **pierwotna** ma miejsce, gdy sprawa nie należy do kompetencji sądów powszechnych od samego początku (art. 199 § 1 k.p.c. – **odrzućenie pozwu/wniosku; WYJĄTEK! – art. 464 § 1 i 2 k.p.c.)**
- Niedopuszczalność **następcza** zachodzi w sytuacji, gdy przesłanka drogi sądowej odpadnie w toku postępowania (**umorzenie postępowania**)

Niedopuszczalność bezwzględna

- Niedopuszczalność **bezwzględna** zachodzi wtedy, gdy sprawa nie może być rozpoznawana przez sąd ze względu na to, że:
 - sprawa nie jest sprawą cywilną, albo
 - sprawa jest sprawą cywilną w znaczeniu materialnym, ale z mocy przepisów prawa sądy powszechne nie są kompetentne do jej rozstrzygania.

Niedopuszczalność względna

- **Przemienność drogi sądowej oraz innych organów** – podmiotowi na mocy przepisów prawa przysługuje możliwość dochodzenia swoich praw przed różnymi organami i ma on prawo wyboru, z jakiego rodzaju postępowania w danym wypadku skorzysta (art. 242 Kodeksu pracy).
- **Warunkowa niedopuszczalność drogi sądowej** – przepisy prawa wymagają, aby przed wszczęciem postępowania cywilnego podjęte były inne sposoby załatwienia sprawy (np. postępowanie reklamacyjne, zob. art. 75 ustawy z dnia 15 listopada 1984 r., Prawa przewozowego)

Postanowienie Sądu Najwyższego z 4 listopada 2011 r. I CSK 50/11

- Pojęcie drogi sądowej należy rozumieć szeroko, w zasadzie prawie **każde roszczenie procesowe**, sformułowane jako żądanie **zasądzenia, ustalenia** czy **ukształtowania stosunku prawnego**, niezależnie od jego merytorycznej zasadności, może być zaliczone jako należące do drogi sądowej - pod warunkiem wszakże, że dotyczy podmiotów, których pozycja w ramach stosunku prawnego jest równorzędna.